

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

ИСАНОВА ФЕРУЗА ТУЛҚИНОВНА

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳақимов Назар Ҳақимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Гайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарқанд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Gadoyev Dadaxon Hayrulloevich
“ХО‘JA PESHKO” MASJIDI TARIXI 9-14

Raxmatulloev Murodjon Xikmatulloevich
MATBUOT VA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING RIVOJLANISHIDA SO‘Z ERKINLIGINING
MINTAQAVIY-HUQUQIY ASOSLARI..... 15-20

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Курпаяниди Константин Иванович
НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ МЕТОДОЛОГИИ ИССЛЕДОВАНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ
СРЕДЫ МАЛЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ 21-34

Камбаров Жамолдин Хикматиллаевич
РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИНГ БОЗОР ҚОНУНЛАРИГА ТАЪСИРИ ТАДҚИҚИ 35-45

Паязов Мурод Максудович
“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ХИЗМАТЛАР БОЗОРИДАГИ БОШҚАРУВ
СТРАТЕГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ..... 46-59

Рўзиев Абдумалик Ортиғалиевич
ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШНИ
БАҲОЛАШ ХАЛҚАРО АМАЛИЁТИ 60-74

Хожаев Азизхон Саидалохонович
ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ МОЛИЯВИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА
БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ МАБЛАҒЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ, ЎРНИ ВА УЛАРНИНГ
ТАҲЛИЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ 75-87

Хўжанова Гулшода Отамуродовна
САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА КЛАСТЕРЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 88-93

Хатраева Сайуора Nasimovna, Pirimqulov Жаҳонгир
АНОЛИ OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHDA O‘SIMLIKCHILIK TARMOG‘INI
RIVOJLANTIRISH TENDENSIYASI 94-99

Пардаева Шаҳноза Абдинабиевна
МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАРНИНГ СТРАТЕГИК БОШҚАРУВ ҲИСОБИ МЕТОДОЛОГИЯСИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ..... 100-105

Очилова Наргиза Акрамовна
ЗНАЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ В РАЗВИТИИ ДЕХКАНСКИХ И ПОДСОБНЫХ
ХОЗЯЙСТВ 106-112

Alimardonova Zebuniso

SURXONDARYO VILOYATINING MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNINI VA ASOSIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARINING TAHLILI113-118

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Khakimov Nazar, Amridinova Dilrabo, Kurbanova Sevara

TEACHING SOCIAL HUMANITARIAN SUBJECTS IN UNIVERSITY: NAVIGATING COMPLEXITIES AND CONTROVERSIES IN THE CLASSROOM TO EMPOWER STUDENTS119-125

Bayaliev Djaxongir Kaynarbekovich

GLOBALLASHUV JARAYONIDA DINIY VA DINYOVIIY G'OYALARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI126-132

Raurova Ra'no Soyibovna

XOJA ISMAT BUXORIY MANAVIY BARKAMOLLIKKA ERISHISH HAQIDA133-137

Yusubov Jaloliddin Kadamovich

JAHON ILM-FANIDA ABU NASR FOROBIY ILMIY-MADANIY MEROSINING TUTGAN O'RNINI VA AHAMIYATI138-145

Xolmirzaev Nodirjon Низомжонович

ШАХАРЛАР ЭКОЛОГИЯСИНИ САҚЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ146-151

Қиличев Абдор

АМИР ТЕМУР ДАВЛАТИДА БОШҚАРУВ ИНСТИТУТЛАРИ152-162

Мамасалиев Мирзоулуф Мирсаидович

АМИР ТЕМУРНИНГ ТАШҚИ СИЁСАТДАГИ ФАЛСАФИЙ - АХЛОҚИЙ ЖИХАТЛАР163-169

Tag'oyeva Dilnavoz Narziqulovna

JADIDLAR MA'NAVIY MEROSIDA XOTIN-QIZLAR TARBIYASI170-175

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Жумаева Феруза Рузикуловна

ТРАНСПОЗИЦИЯ ВНУТРИ КАЧЕСТВЕННЫХ И НЕКАЧЕСТВЕННЫХ АДЪЕКТИВОВ176-181

Fayziyeva Aziza Anvarovna

KONSEPTUAL METAFORIK MODELLARNING O'ZBEK TILIGA TARJIMASIDA EKVIVALENTLIK182-187

Кадиров Камол Намазович

ИЗУЧЕНИЕ ВОЛШЕБНЫХ СКАЗОК В МИРОВОЙ ФОЛЬКЛОРИСТИКЕ188-194

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li
LINGVOMADANIYATSHUNOSLIK VA KOGNITIV TILSHUNOSLIKNING O'ZARO ALOQASI VA
ULARDA KONSEPTNING AHAMIYATI195-202

Камилова Дурдона Козимджановна
ТИЛЛАРДА “БИЗНЕС ВА ТАДБИРКОРЛИК” ТЕРМИНЛАРИНИНГ СТРУКТУРАЛ
ШАКЛЛАНИШИ203-209

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Ismatullayev Otabek Taxirovich, Maxmudov Bahodir Hakimjon o'g'li
ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK JINOYATLARNI
TERGOV QILISHDA XORIY TAJRIBASI210-215

Икромов Шерзод Рахимджанович
ЕТИМ БОЛАЛАР ВА ОТА-ОНА ҚАРМОҒИДАН МАҲРУМ БЎЛГАН БОЛАЛАРГА ДОИР
МАЪЛУМОТЛАРНИ СИР САҚЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУАММОЛАРИ216-221

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Jurayev Bobomurod Tojiyevich
SOMONIYLAR DAVRI MUTAFAKKIRLARINING PEDAGOGIK TA'LIMOTLARIDA
VATANPARVARLIK TARBIYASI MASALALARI222-226

Хакимова Мақсадхон Дилшодбековна
ЎТКУР ЮРАК КИРЛАРИНИ ЮВАДУРҒОН ТОЗА МАЪРИФАТ СУВИ227-233

Abdullayev Madiyar Daniyar o'g'li
XORIJIY MAMLAKATLARDA GEOGRAFIYA TA'LIMI MUAMMOLARI234-240

Nasritdinova Madina Nurullayevna
ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK MUSIQA TA'LIMI O'QITUVCHILARINING
IJODKORLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TA'MINOTI241-246

Botirova Sevara Mamurovna
PEDAGOGIKADA ZAMONAVIY KOMMUNIKATSIYA MODELLARI247-253

Sarvarova Gulshan Israfilovna
THE ROLE OF ASSESSMENT LITERACY IN EFL254-258

Хамидова Зайнура Рамазоновна
УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ
БАҲОЛАШДА КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВЛАР259-264

Jumayev Sohijon Botirboyevich
O'QUV-MASHG'ULOT GURUHLARIDA SHUG'ULLANUVCHI 11 YOSHLI KURASHCHILARNING
UMUMIY JISMONIY TAYYORGARLIGI DINAMIKASI265-271

<i>Tursunova Mukhabbat Ikromovna</i> THE POWER OF PERSONALIZATION: UNLOCKING SUCCESS WITH AN INDIVIDUAL STRATEGY FOR ENGLISH TEACHERS	272-277
<i>Samadova Sarvinoz Samad qizi</i> BAG'RIKENGLIK TARBIYASI – DAVR TALABI	278-283
<i>Ismailova Guzal Fayzullayevna</i> PEDAGOGIKA OLIY O'QUV YURTI CHET TILI YO'NALISHI TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISHDA TIZIMLI YONDASHUVLAR	284-289
<i>Землянкина Юлианна Искандаровна</i> ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	290-298
<i>Samadova Marg'uba Kuchkarovna, Ziyayeva Muhayyo Usmanjonovna</i> COMPULSORY METHODS IN TEACHING ESP	299-303

07.00.00-Тарих фанлари

Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich
Buxoro Davlat Universiteti
tayanch doktoranti

“ХО‘JA PESHKO” MASJIDI TARIXI

Annotatsiya. Maskur maqolada besh asrlik tarixga ega Xo‘ja Peshko‘ masjidi haqida so‘z yuritiladi. Masjid kim tomonidan qachon qurilgani haqida ma‘lumot berilgan. Bundan tashqari sovet hukumati yillarida masjidga bo‘lgan munosabat atroflicha yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Peshko, Afshona, Qutayba ibn Muslim, Xo‘ja Islom, Xoja Sad, Tojiddin Hasan, Fayzulla Xo‘jayev, Zandane.

Гадоев Дадахон Хайруллоевич
Базовый докторант Бухарского
государственного университета

ИСТОРИЯ МЕЧЕТИ “ХОДЖА ПЕШКУ”

Аннотация. В этой статье рассказывается о мечети Ходжа Пешко, история которой насчитывает пять веков. Дается информация о том, кто и когда построил мечеть. Кроме того, подробно освещается отношение к мечети в годы советской власти

Ключевые слова: Пешку, Афшона, Кутайба ибн Муслим, Ходжа Ислам, Ходжа Сад, Тождидин Хасан, Файзулла Ходжаев, Зандане.

Gadoev Dadakhon Khairulloevich
Research fellow of Bukhara State University

HISTORY OF THE MOSQUE “KHOJA PESHKU”

Annotation. This article tells about the Khoja Peshko mosque, the history of which goes back five centuries. Information is given about who and when built the mosque. In addition, the attitude to the mosque during the years of Soviet power is covered in detail.

Key words: Peshku, Afshona, Kutayba ibn Muslim, Khoja Islam, Khoja Sad, Tojiddin Khasan, Faizulla Khodjaev, Zandane.

<https://doi.org/10.47390/A1342V3I4Y2023N01>

Kirish

Xo‘ja Peshko‘ masjidi Buxoro viloyati Peshko‘ tumani Xo‘ja Peshko‘ qishlog‘ida joylashgan. Bu qishloqda qadimiy masjid bo‘lib, taxminan XVI asrlarda Shayboniyxonlar shayxlari tomonidan qurilgan. Masjid shu qishloq nomi bilan ataladi. Masjid tarixi haqida

gapirishdan oldin “Peshko” so‘ziga to‘xtalib o‘tsak. Tuman nomi ham Peshko‘ deb atalib, Buxoroning qadimiy tumanlaridan biri.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Xo‘ja Peshko‘ masjidi tarixi masalalariga bag‘ishlangan tadqiqotlar sohasida tarixshunos va sharqshunos olimlardan R.L.Gafurova, N.Yo‘ldoshev, R.V.Almyev, P.Sh.Zaxidov, E.V.Rtveladze, Ye.G.Nekrasova, Sadridin Salim Buxoriy, H.H.To‘rayev, A.H.Hamroyev, T.B.Xudoyqulovlar ilmiy tadqiqot ishlari diqqatga sazovor.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur maqolani tayyorlashda tarixiylik, tizimlilik, muammoviy-xronologik, muammoviy-maqsadli, mantiqiy yondashuv, sotsiologik kuzatuv va suhbat, qiyosiy tahlil hamda og‘zaki tarix (intervyu) usullaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar

XVI asr boshlarida hozirgi Peshko‘ hududi Zandane deb atalgan to XX asrning 50 yillarigacha Peshko‘ tumani Zandane (hozirgi kunda tumanda shu nomdagi qishloq bor) nomi bilan yuritilgan. Zandane nomi juda qadimiy bo‘lib, Narshaxiy o‘zining “Buxoro tarixi” kitobida yozishicha Afshonada Qutayba ibn Muslim masjid qurdirgan. Muhammad ibn Vose (xalq orasida Xo‘ja Zafaron nomi bilan mashhur) Zandaneda masjid qurganligi haqida ma‘lumot bor[1].

Bundan tashqari Zandane ilk o‘rta asrlarda o‘zining “Zandanacha” matosi bilan mashhur bo‘lgan. Hukumdorlar va ulug‘ kishilar bu matodan kiyim tiktirganlar va uni kiyishni o‘zlariga sharaf deb bilganlar. Tarixiy manbalarda aytilishicha, Sohibqiron Amir Temur hokimyatni egallagunga qadar opasi va boshqa yaqinlarini Zandanada qoldrib ketgan. XX asr boshlarida Buxoro viloyati tarkibida 11 ta tuman bo‘lib Xutfar tumani markazi Zandane bo‘lgan. 1920 yilga qadar Zandane istiqloqlilik harakatining markazlaridan bo‘lgan. Xutfar yerlari hozirgi Peshko‘ tumani hududini tashkil etadi[4].

Tarixni diqqat bilan kuzatsak, XX asrning o‘rtalariga qadar hech qayerda Peshko‘ so‘zi ishlatilmaydi. Xo‘sh, tarixda Peshko‘ so‘zi ishlatilmagan bo‘lsa, qanday qilib XVI asrda Xo‘ja Peshko‘ masjidi qurildi. Tarixda bu masjid “Zandane” masjidi, xonaqosi, madrasasi deb yuritilgan.

Xo‘ja Peshko‘ masjidi shayboniylar davlatining shayxul-islomi Xo‘ja Islom o‘g‘li Xoja Sadning o‘g‘li Tojiddin Hasan tomonidan qurilgan. Jo‘ybor xojalarining yirik vakillaridan Xoja Tojiddin (1574-1646) Xoja Sa‘dning katta o‘g‘li va unga tegishli mol-mulkning qonuniy merosxo‘rlaridan biri sanalgan. U nafaqat xonadon doirasida, balki Buxoro xonligida katta mavqega ega edi. Uning ijtimoiy-siyosiy faoliyatining aksariyat qismi Ashtarxoniyalar davriga to‘g‘ri keladi. Uning mavqeini Imomqulixon o‘z singlisi Poyanda sultxonimni Xoja Tojiddinga nikohlab berganidan bilsa ham bo‘ladi.

Xoja Sa'd o'zining butun kuch-g'ayratini to'ng'ich farzandi Xoja Tojiddin ma'naviy-ruhiy va moddiy kamolotiga bag'ishladi. Xoja Tojiddin o'n yetti yoshida (1591 yil) xoja masnadiga o'tirdi. Shu davrdan boshlab Xoja Tojiddinning ijtimoiy hayotdagi mavqei orta boshladi. Shayboniy Abdullaxonning Jo'ybor xojalari xonadonining nufuzli vakillaridan biri Xoja Tojiddinga bo'lgan e'tibori yuksala bordi.

Xoja Tojiddinga ota-bobolaridan katta mulk meros qoladi. Mulq geografiyasi juda keng bo'lib, u Movarounnahr va Xurosonning turli shahar va qishloqlarida mavjud edi. Chunonchi, Buxoro, Samarqand, Balx, Toshkent, Andijon, Hisor, G'uzor, Shahrisabz, Qorako'l, Miyonkol, Chorjo'y viloyatlarida Xoja Tojiddinga tegishli bo'lgan mulklar joylashgan "Matlab at-tolibin" muallifining xabar berishicha, xojazodaning ellik to'rt bog'i, g'ishtli saroylari, tim va bozorlari bo'lgan. Ulardan ba'zilar Buxoro, Toshkent, Qorako'l, G'ijduvon atroflarida, Zandanada joylashgan edi. Shuningdek, Balxda ham Xoja Tojiddinga tegishli saroy, bozor va timlar bo'lgan. Shubhasiz, bular katta daromad manbai bo'lib, xonadonga katta foyda keltirib turgan. Xojazoda daromadi mavjud chorva mollari hisobidan ham ko'payib borgan. 20 ming yilqi va qo'y, 20 qator tuya Xoja

Tojiddin chorvasini tashkil etgan. To'pxona, oshxona kabi imoratlar ham Xoja Tojiddin mulki hisoblangan.

Masjid joylashgan yer Tojiddin Hasanning Zandanada joylashgan bog' maydoni bo'lgan. Shu yerda tabiiyki bir savol tug'iladi! Xo'ja Peshko' kim nima uchun Tojiddin Hasan uning nomiga atab masjid barpo etgan?

Hozirgi badiiy adabiyotlarda aytilishicha, Xo'ja Peshko'ning asl ismi Abu Ahmad Nabixon ibn Ishoq Muhammad al Paskoxiriy deb bo'lgan. Qachon tug'ilgani aniq emas, lekin vafot etgan yili 937 yil deb berilgan. Bu adabiyotlarda Xo'ja Peshko' muhadis deb ko'rsatilgan. Xalq orasidagi rivoyatlarga ko'ra, xalq tomoniga dushman hujum qilib, yurtga katta talofat yetkazayotgan paytda odamlar qattiq qo'rquvga va vaximaga tushadi. Shunda ular Xo'ja Peshko'dan yordam berishlarini so'rab murojat qilishadi. Shunda Xo'ja Peshko' bosh kiyimlarini yechib dushman tomonga uloqtiradi[6].

Ana shunda sallaning o'rniga katta tog' paydo bo'lgan ekan. Tog'ni ko'rgan dushmanlar esa qaytib ketadi. Chunki PESH KO'X deb sado berishadi. PESH KO'X degani forsiy tildan olingan bo'lib, Oldi Tog' degan ma'noni anglatadi. Shundan keyin Peshko' so'zi kelib chiqqan. Bu albatta rivoyat chunki Peshko' tumanida birorta tog' yo'q.

Bizning fikrimizcha, Xo'ja Peshko' qishlog'iga nisbatan ishlatilgan. Chunki, Xo'ja Peshko' qishlog'ida asosan xo'jalar toifasiga mansub aholi asosan o'zbeklar -80,27%, tojiklar-16,19%, qozoqlar-2,33%, turkmanlar 0,28% yashaydi. XX asrning oxirlaridan boshlab

tuman nomi ham ushbu qishloqqa nisbatan Peshko' deb ataldi. Biz xuddi shunday nisbatni Peshko' tuman markazi Yangibozor qo'rg'onning avvalgi nomi Chiqirch (Chiqirchi) bo'lib, qishloq ahli chig'r orqali dalaga chiqariladigan suvdan foydalanib kelgan. Shu bois aholi o'z qishlog'ini Chiqirchi deb atagan[5].

Masjid XVI asr memorchiligiga xos tarzda qurilgan. Masjidning katta gumbazi bo'lib, uning diametri 32 metr, balandligi esa 8 metr. Masjidning umumiy balandligi jami 20 metrdan iborat xonaqo bo'lgan. Bu masjid xonaqosi 16 ta hujradan iborat. Shu bilan birga 2 ta chillaxonasi ham bor. Hujralarning pastki qismida, o'sha paytlarda diniy va dunyoviy bilimlar o'rgatiladigan joy bo'lgan. Hujralarning yuqori qismi esa yotoqxona vazifasini bajargan. Keyinchalik XVIII asrlarda masjidda qo'shimcha ayvon qurilgan. Bu ayvon yozgi masjid vazifasini bajargan. Masjidning janubiy-sharqiy tomonida XIX asrga kelib minora qurilgan. Minoraning yettita darichasi bo'lib, munqarnasi ikki qator habzakli sharafa bilan bezatilgan. Minoraning pillapoyasi sariq xarsang toshdan qo'yilgan. Ostonasi Buxoroning gujum yog'ochidan qilingan. Eshigi yerdan boshlanadi. Minora ba'zi minoralarga o'xshab masjid bilan payvasta qilib qurilmagan. Minoraning balandligi 16 metr, belgidagi aylanalar soni 15 ta, tiri juda mustahkam. G'ishtlari obi g'isht bo'lib, maxsus xumdonlarda pishirilgan. Shuncha vaqt o'tgan bo'lsa ham zax, tuz, zilzila unga salbiy ta'sir qilmagan[2].

Minorasining munqarnasida bir halqa pastda nastaliq xatida. Minora qurilishi Abduyunusboy degan kishi tomonidan boshlangan. Ba'zi sabablarga ko'ra oxirigacha qurib bitkazilmagan. Minorani qurib bitirgan kishi minoraga shunday ikki misra bitik bitgan:

Abduyunusboy sar kardast minor, partoftast,

Raftas Minoraro bud kardast Kulol.

Minora qurib bitkazilgandan keyin, u xonaqo ko'rkiga ko'rk baxsh etgan. Keyinchalik Sobiq sho'rolar davriga kelib, "Xo'ja Peshko'" xonaqosi xarobaga aylantirildi. Masjiddan

omborxonaga, mineral o'g'it saqlaydigan joy sifatida foydalanilgan, keyinchalik uni muzeyga aylantirilgan.

O'zbekiston Xalq Kommissarlar Soveti raisi Fayzulla Xo'jayev 1930 yilda Xo'ja Peshko' qishlog'ida usti ochiq mashida kelib shu masjid yonida mahalliy aholi bilan yig'ilish o'tkazadi. Yig'ilishning asosiy sababi dehqon va batraklarni kolxozga ishga kirishga da'vat etish edi. Bu uchrashuvni keyinchalik Zayni Baqoyev o'z xotiralarida eslab o'tadi[3].

Sovet hukumati yillarida "Xo'ja Peshko'" masjidi mahalliy xalq tomonidan bir necha marta ta'mirlangan. Yurtimiz mustaqillikka erishgandan keyin 1993 yilda birinchi marta O'zbekiston musulmonlari idorasi ro'yxatidan o'tgan va musulmonlar bemaol ibodat qila boshlaganlar.

Xulosa va takliflar

Hozirgi kunda musulmonlar uchun barcha shart-sharoitlar yaratib berilgan bo'lib, 5 mahal

namoz va Juma namozlari o'qiladi. Qolaversa, hayit namozlari bayramona tarzda o'qiladi. Hozirgi kunda "Xo'ja Peshko'" jome' masjidi Buxoro viloyat Yodgorliklarni, madaniy me'ros ob'ektlarini saqlash va ta'mirlash idorasi qaramog'ida.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Abu Bakr Muhammad ibn Ja'far Narshaxiy. Buxoro tarixi. – Toshkent: "Sharq mash'ali" jurnaliga ilova "Sharq bayozi", 1993. – B.47.
2. Husenov S., Rajabova I. Chor Bakr. – Toshkent: "Sharq. 2001. –B. 31.
3. Murodov X., Valiyev Yu. Navqiron Peshko'. – Toshkent: "Kamalak", 1994. – B. 89.
4. Rajabov Q. Qandov B. Peshko' tumani tarixi. "Tafakkur", 2015. – B.17.
5. O'tayeva F. Peshko' tumani tarixi va e'timalogiyasi xususida // Buxoro tarixi masalalari (eng qadimgi zamonlardan hozirgacha) mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – Buxoro: 2019. – B.148.
6. Ko'hna Buxoro mo'jizalari. – Toshkent: "Tamaddun", 2022. –B.96.
7. Xayrulloevich G. D. History of Construction of Primary Bukhara Mosques //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY. – 2021. – T. 2. – №. 4. – C. 14-21.
8. Khairulloevich G. D. The History of Kalon Mosque //International Journal on Integrated Education. – T. 4. – №. 4. – C. 158-163.
9. Гадоев Д. Х. ПЕТЕРБУРГДАГИ ЖОМЕ МАСЖИДИ: ҚУРИЛИШИ ВА ТАҚДИРИ //ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ. – 2019. – №. 15.
10. Turdiyev B. S. The role of national harmony in the strategy of spiritual renewal //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2019. – T. 1. – №. 6. – C. 229-233.

11. Turdiyev B. Spiritual Renewal: THE new decree and the strategy of life-inspiring reforms //Центр Научных Публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 6. – №. 6.
12. Turdiyev B. Bukhara-center of islamic spiritual and culture //Центр Научных Публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 6. – №. 6.
13. Sobirovich T. B. New Uzbekistan: Socio-Philosophical Analysis of the Strategy of Human Indicators //Available at SSRN 3949264. – 2021.
14. Sobirovich T. B. The implementation of human indicator reforms in Uzbekistan //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – Т. 10. – №. 9. – С. 197-202.
15. Sobirovich T. B. The national and universal principles of democracy in the Central Asian context //International Journal of Advanced Research and Review. – 2021. – Т. 6. – №. 1. – С. 30-34.
16. Turdiyev B. S. Cultural and educational development of society in the scientific heritage of world philosophers //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 443-451.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани,
Кичик Бешёғоч қўчаси, 70/10-уй.
Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz